

Barcelona, 14 de juny de 1991

Estimat amic,

He esperat una mica més del compte a contestar la teva última carta perquè tenia ganes d'enviar-te un exemplar de la novel·la que estava a punt de caure -Interfase amb mosca, de què ja t'havia parlat l'any passat- i que, segons els tècnics de l'editorial, faltaven molt pocs dies per tenir-la enllestida. Però s'han retardat i fins ahir al migdia no vaig disposar del primer exemplar que és el que incloc en aquesta tramesa.

L'Agut, que n'ha estat l'editor, és ben bé un carallot, carregat de suficiència, la seva dosi de mala llet i, sobretot, de pes... Però com a editor, no tinc motiu de queixa pel que fa a l'avançament, que me'l va pagar a l'acte, sense que li hagués de refrescar la memòria. Amb ell, un tracte és un tracte, i els compleix escrupulosament. A més, es mostra fins i tot generós -és la vegada que he tingut menys problemes a l'hora de demanar que s'envii un exemplar a determinats mitjans de comunicació-. D'una llista particular meva de més de vint-i-cinc persones, que jo estava disposat a fer-me càrrec, s'ha ofert a anar a mitges. Per una altra banda, els serveis de la seva editorial són d'allò més eficients. En especial, pel que es refereix a la correcció dels textos, que revisen amb una insòlita meticulositat en un temps que tot són presses i amb l'excusa del català light, sembla que s'hi val tot.

També em porto bé amb la gent de Columna, amb els quals el tracte és jovial, però he de reconèixer que són gasius a l'hora de subministrar exemplars per a repartir entre premsa, ràdio i amics. No volen regalar res a ningú! I no s'hi miren gaire a l'hora de la correcció idiomàtica. A favor seu, l'empenta que els fa vendre molts llibres. Els que hi tinc, però, es venen bé els que ja portaven l'embranchida anterior, perquè els nous de trinca, com El vol del colom i L'honor de Fazel Madani, viuen d'una manera més aviat discreta.

Quan tingui ocasió els parlaré d'Els llibres de la meva vida, tot i que se m'esquitllen quan els parlo d'alguna cosa en la qual ells no porten la veu cantant i no sé com fer-ho per engrescar-los. Ja m'ha passat més d'una vegada,

com quan et volia recomanar com a traductor de solvència reconeguda, i em sortien en la necessitat d'actuar a la velocitat de la llum per tancar tractes.

Els joves periodistes Rafael Vallbona, David Castillo...-, incapaçs de dedicar-me un article exclusivament literari per comentar una novel·la meva, han tingut coneixement de la carta que em va enviar Salman Rushdie i, llavors, correm-hi tots!, se'm disputaven la notícia per a El Observador i l'Avui, per fer sensacionalisme. Es evident que si m'hi hagués prestat, el llibre hauria tingut un altre ressò... Potser se n'haurien venut cinquanta o seixanta exemplars més, però no m'ha donat la gana que fessin safareig posant en perill la meva seguretat, i la de tota la família, per aquesta petita vanitat de fer públic que m'he escrit amb aquell escriptor perseguit. El més probable és que no hagués passat res, però posar sobre la meva pista els integristes islàmics que em podien arregar per fer-me cantar l'adreça -que desconec!- del senyor Rushdie, m'intranquil·litzava. Hi ha dos milions de dòlars en joc, en aquest afer, sembla, per a qui li faci la pell! Per més que els hagués jurat que els contactes s'havien fet a través d'Aiken & Stone, que són els seus agents a Londres, ja em veig cantant La Traviata sotmès als més refinats turments ideats pels moros: formigues entrant i sortint per les orelles, els ous a la brasa, estelles entre carn i ungla, obligar-me a empassar videos amb els discursos d'en Jordi Pujol... Mai de la vida!

En realitat, potser me l'hauria jugada si els que m'ho han demanat m'haguessin tractat d'una altra manera, però en Baulenas és de la seva colla i m'havia tocat una mica el nas la forma despectiva de tractar el meu llibre, com si estigués per damunt del bé i del mal, per demostrar que ell era l'important de l'article, cosa que s'haurien atribuït, també, en parlar d'en Rushdie i d'un servidor. He defensat la barraca i els he parat els peus. Em penso que he fet bé.

Canviem de tema. Bé, no pas ben bé de tema, sinó de protagonista. Seguint amb els llibres, però ara et toca a tu ocupar la palestra... Em penso que tens raó quan dius que la vas cagar. En aquests casos, sembla que val la pena

baixar-se els pantalons, i salvar el que es pugui, que no pas defensar l'honor i que et donin igualment pel sac. Es allò que deien que havia proclamat el gran Mao en relació a una imminent i irremeiable violació: "relaxa't, posa-t'hi bé i treu-ne el que puguis".

No tinc notícies que hagi aparegut a Edicions B Allò que el vent... Intervindrà immediatament si el veig als aparadors. Abans tenia un amic en aquella casa que m'hauria pogut informar, però ara l'han defenestrat. Crec que han decidit suprimir -o limitar- les edicions en català. Estaré a l'aguait.

La meua ignorància de la llengua anglesa m'ha fet córrer al diccionari a veure què volia dir Grapes i, tal com em pensava, veig que va de raïms. Així ja sé de quin és el llibre de Steinbeck del qual em parles i que se t'ha escapat la possibilitat de traduir. Ho sento, perquè és un autor extraordinari. Recordo que en Pedrolo em va deixar llegir en francès o castellà, ara no ho sé, tot i que m'inclinaria a pensar que era en francès, El petit camp de Déu, que va ser el primer que vaig llegir d'ell, i com em va divertir i interessar. Si en fa, d'anys, ja, de tota això!

Mentre escrivia el paràgraf anterior, he tignut ocasió de fer-me tot de reflexions sobre la meua extraordinària ignorància, que lamento profundament. De l'anglès, és clar, i de tants i tants llibres que no he llegit. I del temps que he perdut mirant la televisió. Hauríem de tenir moltes vides per donar l'abast a totes les coses que ens agraden. I, en realitat, la meua falta d'esperit crític, un evident entusiasme per la major part de coses que són susceptibles de veure i que formen part del món de l'espectacle i, també, una certa tafaeria pròpia del tastaolletes, m'han dispersat de mala manera. No sóc un especialista en res de res i tinc vagues nocions de coses molt diverses... M'agrada saber què passa al món de l'esport: cada dia miro als diaris com va el futbol, el bàsquet, les voltes en bicicleta, els rècords d'atletisme... I, no cal dir que llegeixo les crítiques de cinema, de teatre i de música, arts que m'atrauen amb força i que procuro estar al dia pel que fa a les produccions que ens arriben. De la música, a més, tinc discos que, com em passa amb els

llibres, penso treure'n el suc quan sigui vell... I dels llibres, no cal parlar-ne! Després d'acumular-ne per tots els racons de casa, de l'estudi i de Castellterçol amb l'avidesa de qui s'ho vol menjar tot i que se'ls empassarà goludament l'un darrera l'altre, va passant el temps i els més nous s'apiloten sobre els més vells i la pols s'acumula al seu voltant. Perquè també intento estar una mica al corrent del que s'escriu per a nois i noies. Ah! I també de poesia. I de la novel·la dels contemporanis, tan plena de decepcions i de sorpreses agradables, i del nouveau roman, i de la novel·la americana d'entre guerres i...

En resum: Al final, com que em passo la major part del molt temps que ara dispo visitant col·legis, xerrant amb petits lectors, i omplint pàgina darrera pàgina de llibres d'aventures i de tota mena de parides que se m'ocorren, fent articles poca-soltes per al butlletí de la festa major de Caldes de Malavella -el meu poble-, de Castellterçol, o d'una entitat qualsevol, llegint les temptatives literàries de nens i vells del barri que participen en algun certamen en què m'han distingit amb l'honor de ser jurat... I, a l'hora de la veritat, quan arriba el vespre, miro la televisió -ens fan un cicle de la Katherine Hepburn sensacional!-, llegeixo una novel·la de La cua de palla o un còmic francès per si ens convé publicar-lo a Cavall Fort.

El més fotut del cas, però, és que no m'especialitzo en res i no sóc docte en cap matèria, perquè el coneixement de tot el que tinc és tan superficial que no puc obrir la boca davant els entesos, de vergonya que em fa vessar-la. Ara bé, el temps em passa a una velocitat supersònica i em diverteixo molt. I només me'n lamento de tant en tant, com ara que estem entre amics...

T'envio, també, una fotocòpia d'un articlet que se'm va ocórrer escriure per a una revista turística de la costa. Havia de tractar, més o menys, d'hotels. I hi vaig vincular el nostre Pedrolo... Caldria un estudi sobre aspectes tan diversos, de Pedrolo, que l'haurien de fer especialistes d'àmbits ben diferents. Estic gairebé segur que mai no hi va estar, Pedrolo, en un hotel! I, gairebé, et diria que mai no li va fer el salt a la dona. I ja veies

quines coses que escrivia... Pot haver estat inversemblant en moltes ocasions, però no se li pot negar una imaginació prodigiosa en un art, com la literatura, en què es pot arribar a ser un geni des del realisme més de claveguera fins a la imaginació de mites més extravagants i sofisticats. Fa pocs dies me'l criticaven perquè en una novel·la del Temps obert es passava pel darrera la tècnica de la psicoanàlisi... Però, aquella mosca, que es pensava que ho sabia tot, estic convençut que actuava mimèticament segons les tècniques d'algun professor a qui admira, girant-se d'esquena a d'altres tan -o tan poc- vàlides com les seves. I, encara que no tingués res a veure amb les pràctiques habituals, no té el dret el novel·lista a inventar-se un sistema, manipular-lo, fer-lo anar a favor o contra seu, si amb això aconsegueix crear una atmosfera de complicitat amb algun lector?

Fa pocs dies que vaig trobar la Mari Barbal pel Passeig de Gràcia, mirant el llibres de les parades de la fira de juny que acostuma a fer la viu-viu, sense l'esclat tumultuós del dia del llibre. Es curiós com et va parlar de mi, segons m'expliques a la teva carta. T'asseguro que no he fet per ella altra cosa del que acostumo a fer per tothom, o sigui, tractar-lo amb normalitat, com un col·lega més. En aquest cas, em penso que la que és força especial és ella que, després de l'èxit impensat de Pedra de tartera, no li van pujar els fums al cap i va seguir actuant com una noia normal, amb una família i una feina ben normals, també. No hem tingut ocasió de tractar-nos gaire, però sempre ho hem fet amb molta cordialitat. Sembla una persona en qui pots confiar i amb qui pots parlar, tot i que mantinguis idees o posicions diferents. I això val molt!

Els Clapés segueixen en plena forma. Van tornar a fer de les seves a l'Institut d'Estudis Nord-americans, amb la presentació d'uns guions d'en Benet Rossell -un altre personatge singular, molt i molt assequible malgrat la seva categoria de pintor de certa fama-, que van servir per a un vídeo de vuit minuts que van projectar a la terrassa, mentre es feia fosc. Va ser molt divertit. L'Antoni feia de dolent i apareixia en algunes escenes amb cert

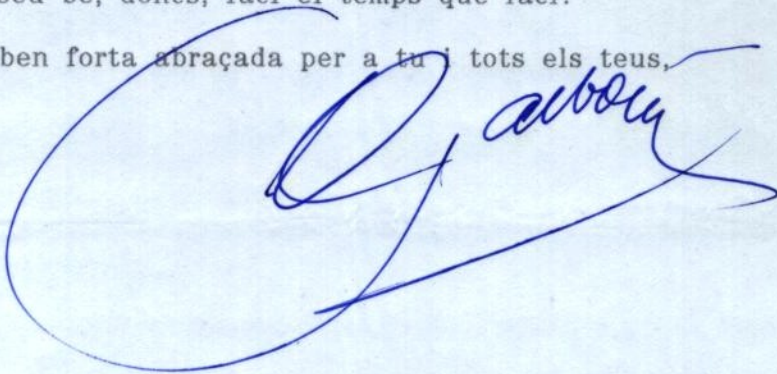
protagonisme. Així com l'Annie Bats i en Carles H. Mor, que feien purament d'extres... S'ho passen de conya, aquesta colla!

Dissabte passat, els Amics del Teatre Lliure van organitzar un parell d'autocars per anar a Terrassa, al Teatre de l'Alegria, on hi ha la delegació de l'Institut del Teatre, a veure Els aprenents de bruixot, del suec Lars Kleberg, que va dirigir Josep Montanyés i van interpretar crítics i directors d'escena ben reconeguts per diferents causes: Feliu Formosa i Guillem Jordi-Graells (comissaris polítics) Pere Planella (Meyerhold), Sergi Belbel (Bertold Brecht), Benet i Jornet (Tretiakov), Hermann Bonnin (Stanislavski), Lluís Pascual (Piscator), Jorge Vera (Gordon Craig), Jordi Mesalles (Alf Sjöberg), Joan de Sagarra (Tairov) i una pila més de gent (soldats, públic, etc.) asseguts al voltant d'una enorme taula quadrada presidida per banderes comunistes i unes monumentals fotos de Lenin i Stalin. Era la representació d'una imaginària sessió cultural a Moscou, l'any 1935, amb motiu de la visita -certa- de l'actor xinès Mei-Lang-fan (Iago Pericot). Si la sessió no es va arribar a celebrar mai, totes les paraules eren autèntiques, extretes de diàlegs, articles, assaigs i declaracions dels protagonistes, recopilades en llibres i diaris. I la discussió anava al voltant de la puresa revolucionària d'uns i altres, enlluernats per l'art del xinès. Hi havia passió perquè els improvisats actors s'ho van pendre molt a la valenta. I tot tenia un to de representació clandestina -a l'estil de les que vaig veure del Layret de la Capmany, els anys setanta. Però, al final, després que els actors cantessin la Internacional amb el puny dret enlaire, se sentia la veu en off d'un locutor que explicava la dissortada fi de molts d'aquells apassionats defensors del realisme socialista: empresonats, torturats, assassinats -Meyerhold, després de fer una autocrítica, que no es devia considerar prou sincera o escandalosa, va ser afusellat i la seva dona va aparèixer a casa, decapitada pels agents d'en Beria-, i exiliats mentre el comissari polític Dantxenkov, el depurador, guanyava dos anys seguits el premi Lenin a la creativitat... I nosaltres, aquí, a distància -jo entre els babaus-, ens empassàvem les excel·lències d'aquell

sistema que ningú, ni que sabés de què anava, no s'atrevia a criticar per por de fer el joc al franquisme... D'això se'n riu, avui, Víctor Alba, i els vells pousistes, convertits la major part d'ells, ara, a la socialdemocràcia, com jo mateix, perquè, tot i que s'hi produeixen escàndols i corrupcions, aspectes que semblen tan lligats a la nostra condició humana, els coneixes a l'instant, molts vegades inflats pel sensacionalisme periodístic, i tens ocasió de votar en el sentit que vulguis més aviat del que penses, o, fins i tot, de no votar, si és que penses que ja s'ho faran.

Plego, noi, perquè ja n'he fet un gra massa. T'anava a desitjar un bon estiu, ara que aquí el sol ja comença a escalfar, però seria com si me'n fotés de vosaltres, que esteu a punt d'entrar en una època de clima ben diferent. Que us ho passeu bé, doncs, faci el temps que faci!

Una ben forta abraçada per a tu i tots els teus,

MARCEL·LI SAENZ

Críticos, directores, aprendices de brujo...

Una experiencia única en los anales del teatro catalán ha congregado durante tres días y en el teatro Alegria de Terrassa a conocidos críticos y directores teatrales, que escenificaron una reunión ficticia entre los dramaturgos más innovadores del siglo. La obra, *Els aprenents de bruixot*, de Lars Kleberg, fue dirigida por Josep Montanyès. El 14 de abril de 1935, en Moscú, se reúnen Stanislavski, Brecht, Meyerhold, Eisenstein, Piscator, Tairov, Nemiro-

vich-Danchenko y otros, para homenajear al chino Mei Lan-fang, pero el diálogo degenera en monólogos, mientras el estalinismo prepara su represión. Participaron, entre otros, Lluís Pasqual (Piscator), Iago Pericot (Lan-fang), Guillem-Jordi Graells (Nemirovich-Danchenko), Hermann Bonnin (Stanislavski), Joan de Sagarra (Tairov), Pere Planella (Meyerhold), Joan Anguera (Eisenstein) y Sergi Belbel (Brecht).

El País - 10-5-91

L'hotel de Manuel de Pedrolo

Joaquim Carbó parla de Pedrolo

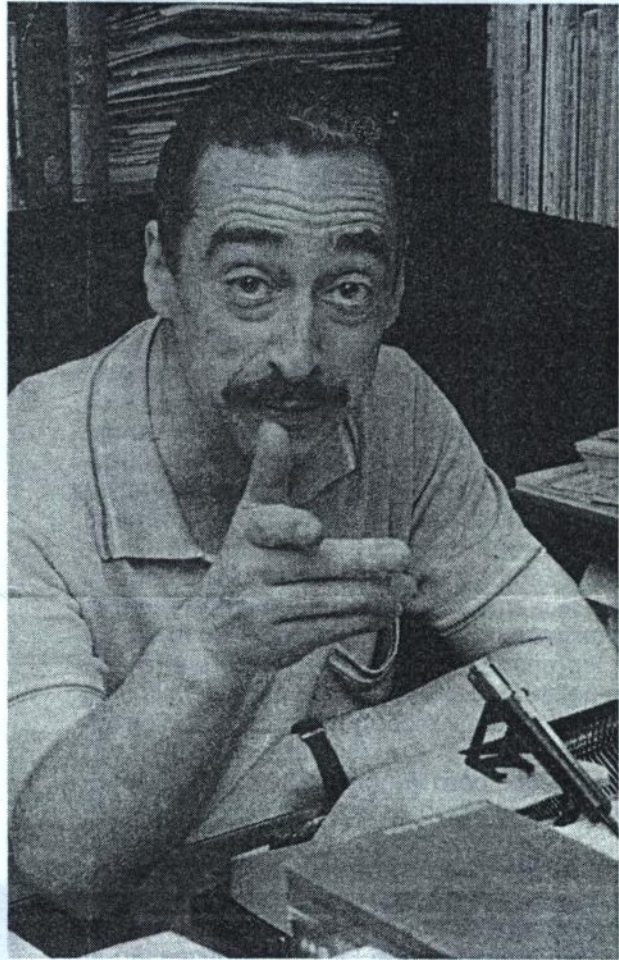
El mes de juny de mil nou-cents noranta, els lectors catalans hem assistit, entristits i desolats, a la desaparició del novel·lista més fecund d'aquest segle i, potser, de tota la novel·lística escrita en la nostra llengua. Setanta-una novel·les publicades, més d'un centenar de narracions curtes, una quinzena d'obres de teatre, reculls de poemes, el dietari i una pila d'articles periodístics, alguns dels quals han estat recollits en volums. *Totes les bèsties de càrrega* és la seva novel·la més reconeguda per la crítica i *Mecanoscrit del segon origen* la més popular, a mi m'han interessat sempre molt els seus contes curts, especialment els que formen el volum *Crèdits humans*, que li va valer el premi Víctor Català de l'any 1956.

Manuel de Pedrolo s'ha distingit sempre per un estudi minuciós del comportament humà en els aspectes que ell creia més importants: el sexe, la fidelitat i arrelament a la pròpia comunitat, el dret de cada poble a ser lliure, la lluita contra la injustícia i, d'una manera molt poc ortodoxa, les creences i les pràctiques religioses.

D'una gran sobrietat en la seva vida particular, no és d'estranyar que menjar i beure no fossin aspectes destacats en les temàtiques d'aquest novel·lista tan important. Si bé els seus personatges acostumen a fumar, com a reflex d'un dels seus petits vicis, rarament els veiem asseure's al voltant d'una taula ben assortida de menjars i begudes per pontificar o dissertar sobre determinades combinacions d'aliments, espècies, condiments i productes d'aquells que fan venir salivera, com en els casos d'altres autors com Pla, Perucho o Lujan, posem per cas, que poden elevar un plat de lleties estofades a la categoria d'obra d'art.

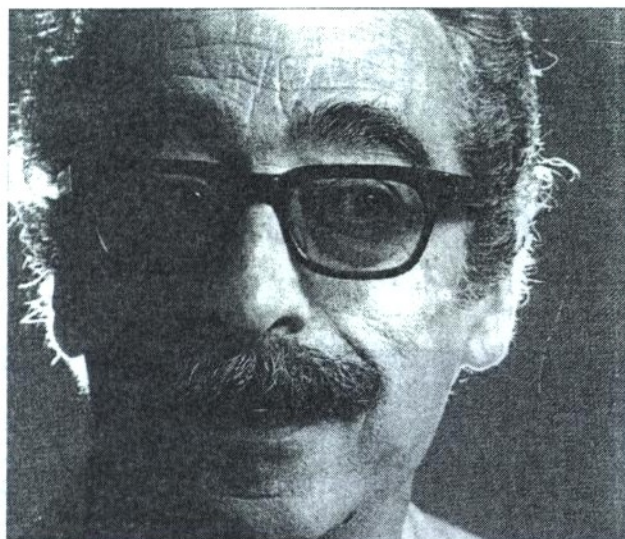
Preocupat per la supervivència de l'home a la terra i per mantenir-hi les arrels, Pedrolo fa menjar i beure els seus protagonistes quan realment en tenen necessitat, i els limita a àpats senzills, propis dels tristos costums de la gent treballadora de la postguerra —escudelles barrejades, patates, llegum i un bistec, a tot estirar, amb un got de vi o una cervesa per tot refinament líquid—, ja que mengen per viure, per sobreviure, i tots pensen que hi ha moltes coses més importants. L'estada dels seus personatges en hotels és gairebé nul·la i, en algunes ocasions, es redueixen, només, al temps just d'una parella que té necessitat d'un llit per practicar el joc suprem entre un home i una dona, aquell que els eleva al gènere de creadors, ja que Pedrolo, com Faulkner —un dels més grans novel·listes americans de tots els temps—, creu que un home i una dona, quan s'estimen, no fan altra cosa que imitar l'obra de Déu, el màxim creador.

No deixa de ser una sorpresa, doncs, el conte *La*

terra promesa, inclòs dins el recull que abans esmentava, que té lloc enterament entre les parets d'un hotel, el Gobil, de Berlin, on viu el protagonista, un tal Hermann Wheills que, una nit, després de complir els obligats ritus higiènics nocturns, es fica al llit i, en apagar el llum, s'adona, amb gran sorpresa, com la paret que té al davant i que el separa de la cambra del costat, s'il·lumina, es fa transparent i revela l'existència d'un parell de departaments d'una oficina en plena activitat, amb màquines d'escriure, relacions, muntanyes de paper i llibres de comptabilitat, arxivadors, cadires giratòries, armaris, etc., i uns empleats que es belluguen amunt i avall, capficats per la feina i indiferents a l'espionatge al qual Hermann els sotmet, de la mateixa manera que es mostra indiferent, també, una de les secretàries que ha entrat en el lavabo per arreglar-se les mitges i posar-les ben tibants.

L'esglai per aquella visió és instantani i el porta a obrir el llum de la cambra, cosa que el torna a la més estricta de les normalitats: la paret esdevé sòlida,

massissa, i res no pot fer pensar que en un moment donat es pugui convertir en aquella pantalla com de vidre que li permetrà de treure el nas en unes vides alienes. Repeteix el joc infinitat de vegades i sempre amb els mateixos resultats: a les fosques, contempla el panorama de l'oficina; en ple regne de la claror, resta reclòs en la seva cambra. Més endavant, s'aventura a vestir-se novament, surt al passadís i té l'ocasió d'entrar a la cambra del costat, on en teoria hi hauria d'haver l'oficina en moviment, gràcies al fet sorprenent que la troba oberta. Oberta, buida i exactament igual a la seva: una cambra clavada a la d'altres d'hotels de la mateixa categoria, una mica trista, impersonal i més aviat freda. En una de les anades i vingudes, el sorprendrà una noia –la noia!– que ocupa aquella cambra, a la qual aconseguirà de convèncer perquè col·labori en les seves investigacions. Curiosament, però, el fenomen es repeteix, però la noia només en serà testimoni quan l'observació es fa des de la pròpia cambra.

La lògica del novel·lista farà que un esdeveniment d'aquesta categoria uneixi fatalment, i per sempre més, aquells dos éssers humans perquè «a tots dos els semblava que l'altre era necessari si volien aconseguir una nova visió, sempre possible, si bé improbable, d'aquella realitat que els cridava».

Avui en dia, aquest fenomen es repeteix a la majoria d'hotels de certa categoria amb els aparells de televisió que hi ha instal·lats a cada cambra, gràcies als quals els seus ocupants poden contemplar impunement com s'escolen les vides de mil i un protagonistes.

Però Manuel de Pedrolo, en començar la dècada dels cinquanta, quan escrivia aquells *Crédits humans* i la televisió no ens havia arribat, no podia conèixer un fet que avui ens és del tot habitual. Ja llavors ho va explicar com un element més de la seva angoixa existencial, en una evident demostració d'una intuïció i d'un talent que podrem reconèixer cada vegada que ens endinsem en la lectura d'alguna de les seves creacions, cosa que no em puc estar de recomanar.

Joaquim Carbó

